

DOI: https://doi.org/10.32782/inclusive_economics.11-12
УДК 338.48:332.1:005.591.6

Панухник О. В.

доктор економічних наук, професор,
провідний науковий співробітник,
Науково-дослідний центр Військового інституту
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7381-6885>

СТІЙКІСТЬ ІННОВАЦІЙНИХ ЕКОСИСТЕМ ТУРИСТИЧНИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ І БЕЗПЕКОВИХ РИЗИКІВ

У статті обґрунтовано необхідність формування нових аналітичних рамок оцінювання стійкості туристичних регіонів в умовах повномасштабної війни, посилення безпекових ризиків та інфраструктурних втрат. Доведено, що стійкість інноваційних туристичних екосистем має характер системної трансформації просторово-економічних взаємозв'язків. Запропоновано структуру багатовимірного інтегрального індексу, що охоплює п'ять взаємопов'язаних аналітичних компонентів, а також забезпечує порівняльну оцінку регіонів та дозволяє формувати диференційовані підходи до реалізації туристичної політики в умовах війни. Обґрунтовано доцільність типологізації туристичних регіонів за рівнем адаптивності, що створює підґрунтя для територіально диференційованої політики відновлення та переходу до екосистемної моделі розвитку туризму.

Ключові слова: регіональна економіка, стійкість туристичних регіонів, інноваційні туристичні екосистеми, регіональна резильєнтність, безпекові ризики, цифрова трансформація туризму.

Olena Panukhnyk

Scientific-Research Centre of the Military Institute,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

RESILIENCE OF INNOVATIVE ECOSYSTEMS IN UKRAINE'S TOURISM REGIONS IN THE CONTEXT OF MILITARY AND SECURITY RISKS

The article substantiates the need to form a new analytical framework for assessing the sustainability of tourist regions under conditions of full-scale war, increased security risks and infrastructure losses, when traditional approaches are insufficient for an adequate analysis of transformation processes in the regions. It is proven that the formation of the sustainability of innovative ecosystems of tourist regions is characterized by a systemic transformation of spatial and economic relationships and is not reduced to the adaptation of individual elements of the tourist infrastructure or the reconstruction of physical objects. The structure of a multidimensional integral index of the sustainability of innovative tourist ecosystems, formed according to hierarchical logic and built on the principles of latent measurement of complex socio-economic phenomena, is proposed. The index covers five interrelated analytical components (infrastructural capacity, institutional quality of management, innovative activity, level of digital transformation of tourism services and intensity of security risks), provides a comparative assessment of regions and allows for the formation of differentiated approaches to the implementation of tourism policy in war conditions. The feasibility of typifying tourist regions by level of adaptability (highly adaptive, moderately adaptive and critically vulnerable) is substantiated, which creates the basis for a territorially differentiated policy of recovery and transition to an ecosystem model of tourism development. Prospects for further research are associated with the empirical testing of the proposed integral index, the expansion of spatial analysis to the level of territorial communities and the assessment of the long-term effects of the transformation of tourism ecosystems in the context of the post-war recovery of Ukraine on the basis of sustainable development and institutional modernization of the regional economy.

Keywords: regional economy, resilience of tourist regions, innovative tourist ecosystems, regional resilience, security risks, digital transformation of tourism.

Постановка проблеми та її актуальність. Туристична інфраструктура є важливим елементом регіональної економіки, який формує мультиплікативні ефекти для зайнятості, підприємництва та інвестиційної активності територій. В умовах повномасштабної війни туристичні регіони України зазнали глибоких структурних втрат, що проявля-

ються у руйнуванні об'єктів розміщення, скороченні туристичних потоків, порушенні логістики та зниженні фінансової стійкості підприємств сфери гостинності. Разом із тим, кризові умови водночас створюють передумови для трансформації моделей розвитку регіонів на основі інноваційних підходів та цифрових рішень.

Сучасні підходи до регіонального розвитку дедалі частіше ґрунтуються на концепції інноваційних екосистем, які передбачають інтеграцію бізнесу, органів влади, наукового середовища та громадського сектору у процес створення доданої вартості. Для туристичних регіонів така модель набуває особливого значення, оскільки дозволяє поєднувати інфраструктурне відновлення з розвитком цифрових сервісів, нових форматів туристичних продуктів і локальних підприємницьких ініціатив.

Водночас наукові праці переважно зосереджуються на стабільних економічних середовищах і недостатньо враховують специфіку функціонування туристичних систем у ситуації тривалої воєнної нестабільності. Недостатньо дослідженими залишаються механізми адаптивного управління туристичною інфраструктурою, інституційні умови формування регіональних інноваційних мереж та фактори, що визначають здатність туристичних екосистем до швидкого відновлення.

Особливої актуальності набуває проблема регіональної асиметрії розвитку, коли окремі території демонструють відносну стабілізацію внутрішнього туризму, тоді як інші залишаються у стані глибокої економічної деградації. Відсутність інтегрованих підходів до формування стійких туристичних екосистем посилює ці диспропорції та обмежує потенціал повоєнного відновлення.

З огляду на зазначене вище постає необхідність формування науково обґрунтованої концепції стійкості інноваційних екосистем туристичних регіонів України, у якій враховуватимуться воєнні ризики, інституційні обмеження, регіональні особливості та процеси цифрової трансформації галузі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Сучасні дослідження інноваційних систем у сфері туризму дедалі більше фокусуються на питаннях стійкості, адаптивності та здатності регіональних систем реагувати на багаторівневі ризики.

Міжнародні дослідження [1] розглядають туристичні регіони як складні адаптивні системи з нелінійною динамікою розвитку, у яких взаємодія між суб'єктами формує емерджентні ефекти стійкості та трансформації.

Окремий напрям досліджень присвячений ролі інноваційних екосистем у розвитку туристичних регіонів. Емпіричні результати свідчать, що формування структурованих мереж взаємодії між підприємствами туристичного сектору, науковими установами, технологічними провайдерами та органами публічного управління створює передумови для підвищення інноваційної спроможності дестинацій і стійкості їх економічної моделі розвитку. Зокрема, доведено, що ефективно функціонуючі туристичні інноваційні екосистеми сприяють прискоренню

впровадження цифрових рішень, диверсифікації туристичних продуктів і зростанню доданої вартості у локальних економіках, що формує довгострокові конкурентні переваги регіонів [2].

Важливий внесок у розвиток теоретичних підходів до аналізу стійкості регіональних економічних систем зробили дослідження, присвячені концепції регіональної економічної резильєнтності. У межах цього підходу регіони розглядаються як динамічні соціально-економічні системи, здатні адаптуватися до зовнішніх шоків через структурну перебудову економіки, зміну галузевої спеціалізації та трансформацію просторово-виробничих зв'язків [3]. Водночас автори дослідження наголошують на методологічній складності операціоналізації резильєнтності та відсутності універсальних моделей її вимірювання, що обмежує можливості прямого використання цього підходу в інструментах регіональної політики. У контексті перехідних економік ці обмеження посилюються через неоднорідність інституційного середовища, дефіцит інвестиційних ресурсів і асиметрію управлінської спроможності територій.

Дослідження у сфері туризму також підкреслюють необхідність переходу від секторного підходу до системного бачення стійкості туристичних територій. Науковці розглядають туристичну резильєнтність як властивість складних адаптивних систем, у межах яких взаємодіють економічні, соціальні та управлінські компоненти на різних рівнях функціонування туристичної діяльності [4]. Автори наголошують, що здатність туристичних регіонів відновлюватися після криз залежить не лише від швидкості повернення до докризових показників, а й від спроможності трансформувати структуру туристичних продуктів, диверсифікувати ринки та адаптувати бізнес-моделі. Такий підхід концептуально узгоджується із сучасною екосистемною логікою розвитку туризму та підсилює аргументацію щодо необхідності багатовимірного оцінювання стійкості регіональних туристичних систем.

Значна частина сучасних досліджень концентрується на цифровій трансформації туристичної галузі як інструменту підвищення її адаптивності та управлінської гнучкості. При цьому наголошується, що впровадження платформних рішень, smart-туризму та data-driven підходів створює можливості для підвищення оперативної ефективності, покращення взаємодії з клієнтами та трансформації бізнес-моделей туристичних підприємств у кризових умовах [5]. Водночас, у масиві емпіричних розвідок увага приділяється переважно стабільним економікам, тоді як особливості цифровізації регіонів із порушеною інфраструктурою досі не отримали належного висвітлення.

Українські вчені своєю чергою аналізують розвиток туристичних територій крізь призму регіональ-

ної політики та кластеризації. Зокрема, у сучасних роботах досліджується роль туристичних кластерів як одного з ключових елементів стратегічного розвитку регіонів, здатного підвищувати їх конкурентоспроможність, сприяти формуванню соціального капіталу та стимулювати розвиток інфраструктури туристичної сфери, а також адаптації до зовнішніх викликів. Такі кластери розглядаються як механізми інтеграції підприємств, територіальних громад та органів влади для досягнення комплексних економічних і соціальних ефектів у регіонах України [6]. Водночас у цих дослідженнях переважає стратегічно-описовий підхід і системні моделі оцінювання стійкості інноваційних екосистем туристичних регіонів залишаються недостатньо розробленими.

У сучасній іноземній науковій практиці кількісний аналіз впливу війни на туристичну активність здійснюється із застосуванням методу синтетичного контролю та конфігураційного причинно-наслідкового аналізу з метою вивчення реакцій туристичного сектора на збройні конфлікти [7]. Автори на основі широкої вибірки міжнародних кейсів демонструють, що в частині країн війна спричиняє суттєве та тривале скорочення туристичних потоків і доходів галузі, тоді як в інших випадках негативний ефект є обмеженим або статистично незначущим. Отримані результати підтверджують високу гетерогенність впливу воєнних конфліктів на туризм і залежність масштабів втрат від просторових, інституційних та структурних характеристик економіки.

Таким чином, узагальнення результатів попередніх досліджень дозволяє виділити декілька ключових наукових прогалів. По-перше, відсутні комплексні моделі оцінювання стійкості інноваційних екосистем туристичних регіонів у контексті тривалої воєнної нестабільності. Також недостатньо дослідженими залишаються механізми інтеграції цифрових платформ, локальних інноваційних мереж та інституційних реформ у процес відновлення туристичної інфраструктури. Саме ці аспекти формують наукову основу для подальшого емпіричного аналізу та визначають логіку побудови даного дослідження.

Метою статті є наукове обґрунтування механізмів підвищення стійкості інноваційних екосистем туристичних регіонів України в умовах підвищених воєнних, економічних та інституційних ризиків шляхом формування інтегрованої аналітичної моделі оцінювання адаптивного потенціалу регіональної туристичної інфраструктури.

Для досягнення поставленої мети у статті визначено такі завдання дослідження: систематизація факторів, що формують стійкість туристичних інноваційних систем в умовах воєнної нестабільності; розробка теоретичного підходу до оцінювання адаптивної спроможності туристичних регіонів на

основі інтеграції інфраструктурних, інституційних та цифрових показників; формування практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності регіональної туристичної політики в контексті післявоєнного відновлення та сталого розвитку.

Вклад основного матеріалу дослідження. Сучасні емпіричні дослідження підтверджують, що цифрова трансформація поступово стає одним із ключових структурних чинників адаптації туристичних систем до умов підвищеної невизначеності. Впровадження цифрових інструментів у сферу туризму не лише підвищує операційну ефективність підприємств, але й змінює характер взаємодії між споживачами, бізнесом та органами управління, формуючи нові моделі створення туристичної цінності [8]. Автори наголошують, що цифровізація сприяє підвищенню гнучкості туристичних організацій, розширенню каналів комунікації з клієнтами та прискоренню адаптації до змін попиту, водночас створюючи нові виклики, пов'язані з цифровою нерівністю регіонів та обмеженою інституційною готовністю до впровадження інновацій. У цьому контексті цифровий компонент розглядається не як допоміжний інструмент модернізації, а як системний елемент формування стійкості туристичних екосистем, що безпосередньо впливає на здатність регіонів реагувати на кризові шоки та відновлювати туристичну активність.

Оцінювання стійкості інноваційних екосистем туристичних регіонів України в умовах підвищених ризиків потребує інтегрованого підходу, що поєднує інституційні, інфраструктурні, інноваційні та безпекові компоненти. У межах цього дослідження використано теорію регіональної резильєнтності, інтерпретовану кризь підхід спроможностей, відповідно до якого резильєнтність розглядається не як статичний рівень «стійкості», а як динамічний процес формування та реалізації територіальних можливостей у межах конкретного соціально-економічного та інституційного контексту [9]. Такий підхід акцентує увагу на ролі формальних і неформальних інститутів, механізмів координації та доступу до ресурсів у формуванні здатності регіонів підтримувати функціонування економічних систем в умовах зовнішніх шоків. Відповідно, інноваційні туристичні екосистеми інтерпретуються як соціально-економічні мережі, у межах яких рівень резильєнтності визначається поєднанням структурних змін, інституційної взаємодії та спроможності реалізовувати адаптивні траєкторії розвитку.

Методологічною основою дослідження стала розробка багатовимірного інтегрального індексу стійкості інноваційних туристичних екосистем, побудованого на принципах латентного вимірювання складних соціально-економічних явищ. На відміну

від одновимірних показників, запропонований індекс інтерпретує стійкість як агрегований результат взаємодії декількох функціональних підсистем регіонального розвитку, що формують адаптивний потенціал туристичної економіки.

Структура індексу сформована за ієрархічною логікою та містить 5 аналітичних вимірів, які відображають ключові канали формування резильєнтності туристичних регіонів – інфраструктурну спроможність, інституційну якість управління, інноваційну активність, рівень цифрової трансформації туристичних сервісів та інтенсивність безпекових ризиків. Кожен із зазначених вимірів представлений набором первинних індикаторів, що дозволяє мінімізувати інформаційні втрати при агрегуванні та забезпечити адекватне відображення структурної складності туристичних екосистем.

Для забезпечення міжрегіональної порівнюваності всі первинні показники були приведені до уніфікованої шкали з урахуванням напрямку впливу кожного індикатора на рівень стійкості. Після нормалізації було сформовано субіндекси за кожним виміром шляхом внутрішньоблокової агрегації, що дозволило зберегти логічну автономність функціональних компонентів екосистеми.

Особливу увагу приділено ролі інституційної спроможності та цифрових інструментів як каталізаторів адаптивних процесів у кризових умовах, що узгоджується з глобальними тенденціями відновлення туристичної галузі. Водночас інфраструктурному компоненту надано підвищену вагу з огляду на масштаб фізичних втрат туристичних активів внаслідок воєнних дій. Безпековий вимір індексу сформовано як окремий коригуючий компонент, що враховує просторову близькість до зон активних бойових дій, інтенсивність руйнувань туристичної інфраструктури та зміну внутрішніх туристичних потоків. Такий підхід дозволив інтегрувати фактор воєнного ризику не лише як зовнішній шок, а як системний параметр, що впливає на функціонування всіх інших компонентів екосистеми.

Важливою особливістю побудови індексу стало врахування асиметричної реакції туристичних регіонів на кризові впливи. Наслідки війни для туристичної активності мають виражену гетерогенність і залежать від просторової структури регіонів, диверсифікації туристичних продуктів та якості локальних інституцій. У зв'язку з цим інтегральна модель повинна бути орієнтована не на формування «середньостатистичного» профілю регіону, а на ідентифікацію відмінностей адаптивних траєкторій між територіями.

Для формалізації інтегрального показника стійкості інноваційних туристичних екосистем було застосовано багаторівневу процедуру агрегування, яка

дозволяє поєднати різномірні кількісні та якісні індикатори у єдину узагальнену метрику.

Приймаємо:

r – регіон;

d – аналітичний вимір стійкості;

j – окремий індикатор у межах відповідного виміру.

Початкові значення індикаторів позначимо як x_r, d_j .

На першому етапі доцільно здійснити нормалізацію первинних показників із метою забезпечення міжрегіональної порівнюваності та усунення впливу різних шкал вимірювання. Для цього пропонуємо використовувати процедуру min-max перетворення. Для індикаторів-стимуляторів, зростання яких підвищує рівень стійкості екосистеми, нормалізоване значення визначатиметься за наступною формулою (1):

$$z_r, d_j = \frac{x_r, d_j - \min_r x_r, d_j}{\max_r x_r, d_j - \min_r x_r, d_j} \quad (1)$$

Для індикаторів-дестимуляторів, які відображають негативний вплив на стійкість (зокрема, показники руйнувань або безпекових обмежень), застосовано обернену формулу нормалізації (2):

$$z_r, d_j = \frac{\max_r x_r, d_j - x_r, d_j}{\max_r x_r, d_j - \min_r x_r, d_j} \quad (2)$$

Усі нормалізовані змінні набувають значень у діапазоні $[0;1]$, де вищі значення відповідають більшому рівню стійкості.

На наступному етапі варто здійснити формування субіндексів за кожним аналітичним виміром шляхом внутрішньоблокової агрегації нормалізованих індикаторів. Субіндекс для виміру d визначається як сума відповідних нормалізованих показників (3):

$$S_{r,d} = \sum_{jed} w_{dj} \cdot z_r, d_j \quad (3)$$

де w_{dj} – ваговий коефіцієнт окремого індикатора у межах відповідного виміру, що задовольняє умову (4):

$$\sum_{jed} w_{dj} = 1 \quad (4)$$

Такий підхід дозволяє зберегти концептуальну автономність кожного виміру та водночас забезпечити агрегування інформації на проміжному рівні.

На третьому етапі здійснюється побудова інтегрального індексу стійкості інноваційних туристичних екосистем регіонів як зваженої суми субіндексів (5):

$$I_r = \sum_{d=1}^5 W_d S_{r,d} \quad (5)$$

де W_d – вагові коефіцієнти аналітичних вимірів, які відображають їх відносну роль у формуванні адаптивного потенціалу туристичних екосистем та задовольняють умову (6):

$$\sum_{d=1}^5 W_d = 1 \quad (6)$$

Структура інтегрального індексу, система аналітичних вимірів та їх зважування наведені у Табл. 1.

Аналіз структури інтегрального індексу свідчить про свідомий зсув від суто інфраструктурної логіки відновлення туристичних регіонів до багатовимірної моделі, у якій ключову роль відіграють інституційні та інноваційні фактори. Хоча інфраструктурна спроможність залишається базовою передумовою функціонування туристичної галузі, сукупна вага інституційного, інноваційного та цифрових блоків перевищує інфраструктурну складову, що відображає стратегічну орієнтацію на формування довгострокової адаптивності екосистем.

Включення безпекового виміру як окремого аналітичного компонента дозволяє уникнути методологічної помилки компенсації, за якої високі значення розвитку штучно перекривають системні обмеження, пов'язані з воєнними ризиками. Такий підхід забезпечує більш реалістичне відображення умов функціонування туристичних регіонів України та створює основу для диференційованої регіональної політики відновлення.

Подальший етап дослідження спрямований на формування типології туристичних регіонів України за рівнем стійкості інноваційних екосистем із використання методів багатовимірного просторового групування. Для цього можна застосувати ієрархічну кластеризацію на основі інтегрального індексу стійкості та його компонентних субіндексів, що дозволить ідентифікувати регіональні кластери з подібними профілями адаптивності та структурними характеристиками розвитку.

Методологічно кластерний аналіз дозволить перейти від лінійної оцінки «високий-низький» рівень стійкості до інтерпретації різних траєкторій адаптації туристичних регіонів, що формуються під впливом поєднання інституційних умов, інфраструктурних обмежень та інноваційного потенціалу. Подібний підхід відповідає сучасному баченню резильєнтності як динамічного процесу, у межах якого регіони можуть не лише відновлюватися, але й трансформувати свою економічну структуру після кризових подій.

Пропонуємо як приклад сформувати 3 узагальнених типи туристичних екосистем, які відрізняються

Таблиця 1

Ієрархічна структура інтегрального індексу стійкості інноваційних екосистем туристичних регіонів

Вимір	Концептуальний зміст	Підвиміри	Ключові індикатори (приклади)	Тип впливу	Вага
Інфраструктурна спроможність	Фізична доступність і функціональність туристичних активів	– розміщення; – транспорт; – логістика	Місткість об'єктів розміщення; доступність транспортних вузлів; частка функціонуючих туристичних об'єктів	Стимулятор	0,25
Інституційна якість	Здатність місцевого управління забезпечувати координацію та проектну реалізацію	– координація – стратегічне планування; – сервісна спроможність	Кількість реалізованих туристичних проєктів; наявність регіональної туристичної стратегії; бюджетна підтримка туризму	Стимулятор	0,20
Інноваційна активність	Інтенсивність створення та впровадження нових туристичних продуктів	– стартап-екосистема; – кластеризація; – R&D	Кількість туристичних стартапів; участь у кластерних ініціативах; грантові проєкти	Стимулятор	0,20
Цифровізація	Рівень впровадження платформних і smart-рішень	– платформи – онлайн-сервіси; – цифрові дані	Частка онлайн-бронювань; наявність цифрових туристичних платформ; використання smart-сервісів	Стимулятор	0,15
Безпекові ризики	Обмеження, пов'язані з воєнними діями та фізичними руйнуваннями	– просторова експозиція; – руйнування; – мобільність	Відстань до зон бойових дій; рівень пошкодження інфраструктури; зміни туристичних потоків	Дестимулятор	0,20

Джерело: розроблено автором

не тільки рівнем поточної стійкості, а й потенціалом довгострокової трансформації. Узагальнена характеристика пропонованих кластерів наведена у Табл. 2.

Перехід регіону до групи високоадаптивних туристичних екосистем визначатиметься не лише фізичним станом туристичної інфраструктури, а насамперед здатністю до інституційної координації та інтеграції цифрових рішень у туристичні бізнес-процеси. У таких регіонах спостерігається швидша переорієнтація на внутрішній туризм, активний розвиток нішевих туристичних продуктів, а також ефективніше використання онлайн-платформ для просування локальних брендів і залучення внутрішніх туристичних потоків. Саме екосистемний тип організації туристичної діяльності істотно підвищує швидкість посткризового відновлення та інвестиційну привабливість територій.

Помірно адаптивні регіони характеризуються асиметричним відновленням, у межах якого окремі сегменти туристичної сфери демонструють позитивну динаміку, тоді як інші залишаються структурно заблокованими. Основним обмеженням у цій групі виступає дефіцит фінансування інноваційних проєктів та слабка інтеграція між муніципальними органами влади, бізнесом і освітніми установами. Подібна фрагментація формує ризик появи «локальних острівців розвитку», які не масштабуються до рівня повноцінних регіональних екосистем і не забезпечують сталого мультиплікативного ефекту для економіки регіону.

Найбільш вразливою групою є регіони із критично низьким рівнем стійкості, де комбінація безпекових ризиків, фізичних руйнувань і відтоку людського капіталу формує самопідтримуючий механізм деградації туристичної активності. У таких умовах просте відновлення матеріальної інфраструктури не забезпечує довгострокового ефекту без паралельного відновлення інституційної спроможності, управлінських структур і локальних мереж співпраці, що відповідає сучасним підходам до посткризової регіональної резильєнтності.

Дослідження Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD) також акцентують

увагу на ролі регіональної політики у формуванні стійкості туристичних регіонів, зокрема підкреслює, що ефективне відновлення туризму після криз потребує інтегрованих стратегій, які поєднуються інвестиції в інфраструктуру, підтримку малого бізнесу та посилення інституційної координації між рівнями управління [10]. Особливу увагу слід приділити необхідності територіально диференційованих підходів, оскільки універсальні програми підтримки не враховують просторової асиметрії втрат та різного рівня адміністративної спроможності регіонів. Це безпосередньо підтверджує доцільність використання типології туристичних регіонів як інструменту таргетованої політики відновлення.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати дослідження свідчать, що формування стійкості інноваційних екосистем туристичних регіонів України в умовах підвищених ризиків має характер системної трансформації просторово-економічних взаємозв'язків, а не лише адаптації окремих елементів туристичної інфраструктури. Воєнні та безпекові шоки порушують усталені моделі функціонування туристичних ринків і водночас створюють умови для переформатування ролі цифрових платформ, локальних інноваційних мереж та інституційних механізмів управління, що зумовлює необхідність перегляду традиційних підходів до регіональної туристичної політики.

Отримані результати підтверджують, що відбудова туристичної галузі не може обмежуватися реконструкцією фізичних об'єктів, а повинна включати системні заходи з формування інноваційних екосистем, розвитку людського капіталу та цифрової трансформації. Такий підхід дозволяє не лише відновити туристичні потоки, але й сформувати нову модель регіонального розвитку, орієнтовану на довгострокову економічну стійкість.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на емпіричну верифікацію запропонованого інструментарію, розширення просторового аналізу на рівень територіальних громад та оцінювання довгострокових ефектів трансформації туристичних екосистем у контексті післявоєнного відновлення України.

Таблиця 2

Приклад типології туристичних регіонів України за рівнем стійкості інноваційних екосистем

Тип регіональної екосистеми	Профіль адаптивності	Домінуючі ризики	Потенціал відновлення
Високо адаптивні	Відносна стабільність інфраструктури, активна цифрова трансформація, розвинені мережі локальних партнерств	Обмеження міжнародної мобільності	Високий
Помірно адаптивні	Нерівномірний розвиток сегментів туризму, фрагментована інституційна спроможність	Інвестиційні та фінансові обмеження	Середній
Критично вразливі	Значні руйнування інфраструктури, слабка управлінська координація	Безпекові ризики, демографічний відтік	Низький

Джерело: розроблено автором

Література:

1. Baggio R., Sainaghi R. Complex and chaotic tourism systems: Towards a quantitative approach. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*. 2011. Vol. 23, No. 6. Pp. 840–861. DOI: <https://doi.org/10.1108/09596111111153501>
2. Filho J., Anjos S., Anjos F., Kuhn V. Tourism Innovation Ecosystems: Insights from Theory and Empirical Validation. *Tourism and Hospitality*. 2025. Vol. 6(5). Art. 272. DOI: <https://doi.org/10.3390/tourhosp6050272>
3. Martin R., Sunley P. Regional economic resilience: evolution and evaluation. Chapters, in: Gillian Bristow & Adrian Healy (ed.), *Handbook on Regional Economic Resilience*. 2020. Ch. 2. Pp. 10–35. Cheltenham: Edward Elgar Publishing. DOI: <https://doi.org/10.4337/9781785360862.00007>
4. Hall C.M., Prayag G., Amore A. *Tourism and resilience: Individual, organisational and destination perspectives*. Bristol: Channel View Publications. 2017. P. 208. DOI: <https://doi.org/10.21832/HALL6300>
5. Sigala M. Tourism and COVID-19: Impacts and implications for advancing and resetting industry. *Journal of Business Research*. 2020. Vol. 117. Pp. 312–321. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.06.015>
6. Голод А.П., Крижанівський Т.П., Дудаш О.Я. Розвиток туристичних кластерів як стратегічний напрям регіональної політики. *Економіка та суспільство*. 2024. № 70. С. 654–661. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-182>
7. Peng H., Wang D.D. The impact of war on tourism: A synthetic control and causal configuration analysis. *Annals of Tourism Research*. 2025. Vol. 114. Art. 104014. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.annals.2025.104014>
8. Kindzule-Millere I., Zeverte-Rivza S. Digital transformation in tourism: opportunities and challenges. *Economic Science for Rural Development*. 2022. No. 56. Pp. 476–486. DOI: <https://doi.org/10.22616/ESRD.2022.56.047>
9. D'Ambrosio A., Migheli M. Regional resilience through the lenses of the capability approach. *Journal of Evolutionary Economics*. 2025. Vol. 35. Pp. 833–853. DOI: <https://doi.org/10.1007/s00191-025-00915-8>
10. OECD. *Rebuilding tourism for the future: COVID-19 policy responses and recovery*. Paris: OECD Publishing. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2020/12/rebuilding-tourism-for-the-future-covid-19-policy-responses-and-recovery_362cb9d9/bced9859-en.pdf (дата звернення: 15.12.2025)

References:

1. Baggio, R., & Sainaghi, R. (2011). Complex and chaotic tourism systems: Towards a quantitative approach. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 23 (6), 840–861. DOI: <https://doi.org/10.1108/09596111111153501>
2. Filho, J., Anjos, S., Anjos, F., & Kuhn, V. (2025). Tourism innovation ecosystems: Insights from theory and empirical validation. *Tourism and Hospitality*, 6 (5), 272. DOI: <https://doi.org/10.3390/tourhosp6050272>
3. Martin, R., & Sunley, P. (2020). Regional economic resilience: evolution and evaluation. Chapters, in: Gillian Bristow & Adrian Healy (ed.), *Handbook on Regional Economic Resilience*, 2, 10-35. Cheltenham: Edward Elgar Publishing. DOI: <https://doi.org/10.4337/9781785360862.00007>
4. Hall, C.M., Prayag, G., & Amore, A. (2017). *Tourism and resilience: Individual, organisational and destination perspectives*. Bristol: Channel View Publications, 208. DOI: <https://doi.org/10.21832/HALL6300>
5. Sigala, M. (2020). Tourism and COVID-19: Impacts and implications for advancing and resetting industry. *Journal of Business Research*, 117, 312–321. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.06.015>
6. Holod, A., Kryzhanivskiy, T., & Dudash, O. (2024). Development of tourism clusters as a strategic direction of regional policy. *Ekonomika ta suspilstvo*, 70, 654–661. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-182>
7. Peng, H., & Wang, D. D. (2025). The impact of war on tourism: A synthetic control and causal configuration analysis. *Annals of Tourism Research*, 114, 104014. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.annals.2025.104014>
8. Kindzule-Millere, I., & Zeverte-Rivza, S. (2022). Digital transformation in tourism: Opportunities and challenges. *Economic Science for Rural Development*, 56, 476–486. DOI: <https://doi.org/10.22616/ESRD.2022.56.047>
9. D'Ambrosio, A., & Migheli, M. (2025). Regional resilience through the lenses of the capability approach. *Journal of Evolutionary Economics*, 35, 833–853. DOI: <https://doi.org/10.1007/s00191-025-00915-8>
10. OECD. (2020). *Rebuilding tourism for the future: COVID-19 policy responses and recovery*. Paris: OECD Publishing. Available at: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2020/12/rebuilding-tourism-for-the-future-covid-19-policy-responses-and-recovery_362cb9d9/bced9859-en.pdf (accessed December 15, 2025)

Дата надходження статті: 14.01.2026

Дата прийняття статті: 12.02.2026

Дата публікації статті: 13.03.2026